

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TAGAJÁNLÁSOK

1929-BEN

KÉZIRAT GYANÁNT

BUDAPEST

1929

067 12717

STANDARD BOOK CO. NEW YORK

NOZAJALADAT

1894-1895

STANDARD BOOK CO.

STANDARD BOOK CO.

NEW YORK

TAGAJÁNLÁSOK

1929-1925-ben.

AZ I. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

ALSZEGHY ZSOLT budapesti tanárképző-intézeti gyakorló-középiskolai tanárt, a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Bizottságának segédtagját, az I. osztály B) alosztályába levelező tagnak ajánlom.

Alszeghy Zsolt mint irodalomtörténész és mint kritikus kiválóan érdemes munkásságot fejt ki két évtized óta. Egyrészt a szaktudós alaposságával derített fényt a régi magyar irodalom számos problémájára, másrészt az esztetikus ízlésével értékelte modern irodalmunk termékeit. Az irodalomtörténeti értekezéseknek és irodalmi tanulmányoknak olyan tekintélyes sorát bocsátotta közre, hogy nevét méltán említhetjük a mai magyar irodalomtudomány leghivatottabb művelőinek nevei között. Modern írói arcképei eredeti felfogású, értékes munkák. Sok új megfigyeléssel gazdagította a vizsgálódásai körébe vont költők, elbeszélők és drámaírók pályájának ismeretét s nagy olvasottságával számos magyar és külföldi kapcsolatra hívta fel a figyelmet. Behatóan ismeri szellemi fejlődésünknek minden korszakát s kutatásait és elemzéseit a filologus pontosságával végzi. Irodalomtörténeti iskolázottsága épen olyan alapos, mint amilyen széleskörű világirodalmi műveltsége.

Könyvei közül mindenekelőtt a régi magyar dráma-irodalom fejlődésének körébe vágó kutatásait és magyarázatos szövegkiadásait említjük meg s ezek közt is elsősorban a *Magyar drámai emlékek*nek azt a gyűjteményét, mely a Kisfaludy Társaság Nemzeti Könyvtárában jelent meg. Meglepő, hogy a régi magyar irodalomnak ez a filológiai hajlamu kutatója és feldolgozója, milyen modern szellemben tud behatolni a XIX. és XX. század költői problémáiba. A XIX. század magyar irodalmáról írt munkájában Kazinczy Ferenc korától kezdve a ma élő írókig sorra vette egy emlékezetes évszázad minden nevezetesebb irodalmi eszméjét, költői eredményeit, művészi és lelki fejlődését. *Magyar lírikusok* című kötetében Vörösmarty Mihály, Komjáthy Jenő, Ady Endre és Harsányi Kálmán költészetének elemzése közben számos

olyan szempontra hívta föl a figyelmet, amelyekre addig senki sem mutatott rá a tudományos tanulmányok írói közül. *Vázlataiban* az írói arcképek egész sorát bocsátotta közre. Az elbeszélők közül Herczeg Ferenc, Rákosi Viktor, Szemere György, Domonkos István, Tarczai György; a lírikusok közül Kozma Andor, Sajó Sándor, Móra Ferenc, Reményik Sándor, Áprily Lajos munkásságát mutatta be tudományos olvasóközönségének oly módon, hogy nemcsak a helyes irodalomtörténeti méltánylásnak tett eleget, hanem egyuttal értekező stílusa is figyelmet keltett írói arcképei iránt.

A tudományos folyóiratokban számos érdemes munkája jelent meg s ezekben a módszeres kutató éles ítéletével tisztázta problémáit. Csak példaképen utalunk a Magyar Irodalomtörténeti Társaság folyóiratában, az Irodalomtörténetben, hosszú idő óta kifejtett munkásságára, arra a tudományos és írói arcképsorozatra, amelyben egyrészt uttörő értékelő munkát végzett a mai magyar irodalom kiválóbb tehetségeinek elemzésében, másrészt összefoglaló tanulmányokat adott közre érdemes magyar tudósok pályájáról és eredményeiről.

Nagyobb munkái közül kiemelést érdemelnek a következők: Illei János élete és írói működése. Budapest, 1908. — Magyar tárgyú latin jezsuita drámák. Budapest, 1910. — Az esztétikai szemléletről. Budapest, 1911. — Tóth Kálmán drámaköltészete. Budapest, 1914. — Illei János Tornyos Péterének kiadása. Budapest, 1914. — Csiksomlyói iskola-drámák kiadása. Budapest, 1914. — Magyar drámai emlékeink gyűjteményes kritikai kiadása. A Kisfaludy Társaság Nemzeti Könyvtárában. Budapest, 1914. — Petőfi és az ötvenes évek lírája. Budapest, 1914. — Tóth Kálmán lírájának fejlődése. Budapest, 1915. — A reformáció és antireformáció temetési énekei. Budapest, 1916. — Epigon lírikusaink a XIX. századig. Budapest, 1917. — Magyar lírikusok. Budapest, 1921. — A művészeti alkotás. Budapest, 1922. — A XIX. század magyar irodalma. Budapest, 1923. — Vázlatok. Írók. Költők. Budapest, 1925. — A Zalán futása. Budapest, 1926. — A lírai költészet művészete. Budapest, 1927.

Pintér Jenő r. t.

ECKHARDT SÁNDOR-t, a budapesti egyetemen a francia nyelv és irodalom ny. r. tanárát levelező tagnak ajánljuk az I. osztály B) alosztályába.

Ahhoz a tudós nemzedékhez tartozik, mely közvetlen a világháború előtt kezdett feltűnni szakfolyóiratainkban, s me-

lyet már Akadémiánkban is képvisel néhány jeles tagtársunk. Kevesen vannak azonban Eckhardt kortársai közt olyanok, kik másfél évtizedes pályakezdésükben gazdagabb eredményekre tekinthetnének vissza, mint ő s kiknek élénk szelleme és energiája szebb kilátásokkal biztatna a jövőre nézve.

Azon a probléma-területen, melyre doktori értekezésével (*Balassi Bálint irodalmi mintái*; Irod. tört. Közl. 1913.) lépett, legott igazi hivatottsággal mélyítette el Szilády Áron kezdeményeit; oly határozottsággal sikerült kimutatnia Balassa kapcsolatait a humanista szerelmi költészet nemzetközi izlésformáival, hogy Balassának, mint nemzeti nyelvű humanista költőnek végleges felismerését voltaképen innen számíthatjuk. Később a Júlia-ciklusnak a Petrarca-féle canzoniere-típussal való összefüggéseit is megállapította (Corvina I.), a Radvánszky-kódexben Balassának tulajdonított két versről valószínűvé tette, hogy nem az ő szerzeményei (Irod. tört. 1914.), s a Dézsi-féle Balassa-kiadás ismertetése kapcsán új szempontú, helyes és meleg méltatást nyújtott a nagy magyar költőről (Napk. IV. 1924.), költészetének egyéni báját s magyar eredetiségét is növekvő elragadtatással ismerve fel. Eközben oly alaposan megismerkedett a korszak hazai és európai ének-költészetével, hogy nemcsak Balassa némely verseinek német és török eredetieit, hanem XVII. századi énekes könyveinkben a petrarkizálás nyomait is sikerült felfedeznie. (*Ariosto nálunk a XVII. században*, Irod. tört. 1916.)

Kedvelt költője tanulmányozása vezette át érdeklődését a XVI. századi francia irodalom rokon jelenségeihez, a Pléiade költőihöz s ez újabb tárgykörének is egész tanulmány-ciklust szentelt. Észrevette u. i., hogy Balassa egy verse Remy Belleau két szonettjével tüntet fel oly hasonlóságot, mi közös forrásra vall. Foglalkozni kezdett a francia költővel s általában a Pléiade költészetével, mely iránt a francia irodalomtörténet érdeklődése akkortájt vett újabb lendületet. Tapasztalván azonban, hogy éppen Belleau nem jutott odahaza kellő méltányláshoz, nagyobb arányú monografiát írt róla francia nyelven (*Remy Belleau*. Bpest, 1917. 8°, 238 l.), nagy utána-járással állítva össze életrajzát is, de különösen pásztorjátékát (abba van beillesztve az említett két szonett is) méltatva oly alapos tájékozottsággal, melyet a francia szakbirálat is elismeréssel fogadott. Több értekezést írt a Pléiade köréről, de leginkább a vezér-egyéniség, Ronsard kötötte le figyelmét; egy róla szóló tanulmányát (Egy. Philol. Közl. 1918.) közlésre méltatta a Revue du XVIe siècle c. szakfolyóirat is, melyben egyébként *Marot et Dante* c. cikke is megjelent. Más, e körbe tartozó közleményei leginkább saját, alább

említett, francia nyelvű folyóiratában láttak napvilágot (*Ronsardiana; Les origines Danubiennes de Ronsard*). E francia érdekű tanulmány-csoportban említhető az az érdekes közleménye is, mely megállapítja, hogy a Molièreben többször felismert Terentius-hatások forrása nem annyira maga az igazi Terentius, mint egy jansenista szempontból átdolgozott bilinguis iskolai kiadásának francia szövege (Egy. Philol. Közl. 1927.)

Szülővárosa, Arad közművelődési palotájának könyvraktárát 1917-ben átvizsgálván, annak jelentékeny, XVIII. századi francia könyvkészlete irányította figyelmét a felvilágosodás százada — s az eddiginél határozottabban a francia — magyar szellemi érintkezések problémái felé. Speciális képzettségéből folyó hivatását felismerve, innen fogva szerencsésen egészítette ki azt a már hagyományossá vált kutató munkásságot, melyet a nyugattal való műveltségi kapcsolataink terén első sorban germanistáink kezdeményeztek. Az említett könyvtárt ismertető füzetében (1917) a franciás felvilágosodottságnak egy kis magyar szigetét varázsolja elének, megfesti a könyvtár hajdani gyűjtőinek, a Theresianumban tanult gr. Csáky Istvánnak és nejének, Endrődy Júlia grófnőnek szellemi arcképét, bemutatja őket homonnai szalonjukban s Sans-Soucinak elnevezett remetelakukban. A XVIII. századi Bécs franciás műveltségének egy érdekes hazai kiágazásával ismeret meg ekként a könyvtár segítségével. Mint rendesen, ezúttal is tovább halad a megtalált nyomon: a bécsi testőrökhöz, a felvilágosodás első magyar közvetítőihez, s több, elmélyedő és nagy tanultságra valló értekezésben (*Bessenyei és a francia gondolat*, Egy. Philol. Közl. 1919—1921; *Magyar rózsakeresztesek*, Minerva, 1922.) teszi közzé részlet-eredményeit; majd pedig a mozgalom egyetemesebb jelentőségére fordítva figyelmét, rendkívüli szorgalmu anyaggyűjtés, egyebek közt nagy kéziratok anyag átbúvárlása alapján megírja egyik leghasznosabb művét, *A francia forradalom eszméi Magyarországon* c. kötetet (1923. 8°, 222 l.). Eszmék lezáralmazása, szétterjedésük módjai, csatornái, felfogóik és új milieu-jük átalakító hatása époly élénk megvilágítást nyernek ez összefoglaló tanulmányban, mint fejlődésbeli következményük s propagálóik és ellenfeleik emberi egyénisége. Azóta sem vált meg e tárgykörétől, mint azt a Klebelsberg-émlékkönyvben (1925) s alább említett francia nyelvű folyóiratában közzétett cikkei bizonyítják.

Germanistáink említett kezdeményeit dicséretes módon folytatja és egészíti ki a maga romanista felkészültségével a középkori monda-problémák területén is. A Magyar Nyelv

1927. és 1928. évfolyamában olvasható nyelvtörténeti érdekű cikkeit mellőzve, csak *Sicambria* (Minerva, 1927.) és *A pannóniai hún történet keletkezése* (Századok, 1928.) c. tanulmányait emeljük ki. Ezekben — nem valamely magyar hún-monda léte vagy nem léte felől tudakozódva, hanem helyes módszerrel, legrégibb, Kézai-féle hűntörténetünk adalékainak kutatva a provenientiáját — megállapítja, hogy „e történeten három európai monda csillámlik át: a trójai-frankok sicambriai mondája, a német nemzeti monda és a rettegett Attila világ-rontó hadjáratainak hiedelme”; az elsőt francia eredetű cisztercitáink közvetítették; az utóbbi helyi eredetű mondai hagyomány is volt: a Felső-Duna menti németeké s a Dunántúli (pannóniai) magyarságé, s minden esetben egykori római limes-vármok és sánc-maradványok adtak szárnyat a monda-költő képzeletnek, mely itt is, mint Európaszerte, Attilának tulajdonította egykor virágzó városok elpusztítását.

Épen csak említve nagyszámu szakbirálatait, ismeretterjesztő, élénk modorú közleményeit, külföldön tartott magyar érdekű előadásait, tisztelt tagtársaink figyelmét még csak a *Revue des Études Hongroises et Finno-Ougriennes* c. folyóiratra hívjuk fel, melyet Baranyai Zoltánnal együtt szerkeszt, Akadémiánk támogatásával, már 1923 óta, mondani sem kell, mily különleges és szívünkhöz nőtt magyar feladatot teljesítvén ezzel.

Azt hisszük, ily pályakezdés megérdemli a kitüntetést, melyet számára mély tisztelettel kérünk Akadémiánktól.

Budapest, 1929 február 21.

Horváth János l. t.

Hozzájárulunk: Színnyei Ferenc r. t.

Solymossy Sándor l. t.

Thienemann Tivadar l. t.

Baros Gyula l. t.

MITROVICS GYULA esztétikust, a debreceni Tisza István Tudományegyetem nyilv. r. tanárát az I. osztály B) alosztályába levelező tagul ajánljuk.

Megokolásul elég volna hivatkoznunk 1926-iki ajánlásunk adataira. Felemlítettük ott Mitrovicsnak széleskörű filozófiai és művészettörténelmi tanulmányait, illetőleg utazásait, felsoroltuk esztétikai tárgyú dolgozatait, melyek 1893 óta részint önálló kiadványokként, részint folyóiratokban, emlékkönyvekben és időszak kiadványokban, többek közt az Athenaeumban, Budapesti Szemlében, Irodalomtörténeti Köz-

leményekben, a Filozófiai Társaság Közleményeiben és a Zeitschrift für Ästhetik und allgemeine Kunstwissenschaft c. folyóiratban jelentek meg és az esztétikát különösen pszichológiai oldalról jelentős eredményekkel gazdagítják.

De abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy Mitrovicsnak egy újabban megjelent, terjedelmével és tartalmával egyaránt imponáló művére hivatkozhatunk, *A magyar esztétikai irodalom története* c. könyvre, (Debrecen-Budapest, 1928.), amely 446 nagy 8-rét lapon a magyar elmének esztétikai vonatkozású termését egészen napjainkig minden eddigi hasonló munkálatot aránytalanul felülmúló teljességgel összegyűjti, rendszerbe foglalja és kritikailag méltatja. Záloga ez a minden elismerésünkre méltó mű annak is, hogy szerzőjének munkaerejétől további kiváló eredményeket várhatunk.

Négyesy László r. t.

Császár Elemér r. t.

Voinovich Géza r. t.

PAIS DEZSŐ-t, a budapesti M. Kir. Pázmány Péter-Tudományegyetem bölcsészeti karának Magyar Nyelvtudományi Intézetéhez beosztott középiskolai tanárt, a Középiskolai Tanárképző-intézet előadóját, az I. osztály B) alosztályába levelező tagnak ajánljuk.

Pais munkássága, amint dolgozatainak tudományágak szerint összeállított és mellékelten beterjesztett jegyzékéből is kitetszik, részint tisztán magyar irodalomtörténeti irányu, részint pedig az irodalomtörténet, történettudomány és nyelvtudomány olyan ágaiban mozog, amelyeknek eredményes művelése épen az ő többoldalú és különleges érdeklődését és készségét követeli meg.

Tudományos tevékenységét a magyar irodalomtörténet-írás terén kezdte meg. Számos éven át foglalkozott báró Kemény Zsigmonddal, s a legnagyobb gonddal igyekezett felkutatni a Kemény életére és írói működésére vonatkozó adatokat. E munkálatai eredményeiből több értekezése került nyilvánosságra. Közülük legjelentősebb az, amely „Báró Kemény Zsigmond és az irodalmi élet” címen jelent meg 1911-ben. Ez bizonyos mértékig nálunk kezdemény számba megy a tekintetben, hogy a kollektív lélektan szempontjait az irodalmi jelenségek magyarázatára alkalmazza. *Pais* munkájával nem egy tekintetben hozzájárult Kemény bonyolult egyéniségének megértéséhez és szerves képet rajzolt a 40—50-es évek irodalmi életéről.

Az összehasonlító magyar filológia köréből két tanul-

mányát emeljük ki. Egyikben felfogás-, motivum- és szöveg-megfelelések alapján Madách Ember Tragédiájának rokonságát és összefüggését mutatja ki Lamartine „La chute d'un ange-Jocelyn” koncepciójával. A másikban pedig Janus Pannonius Eranemus-áról állapítja meg, hogy az tulajdonképpen a legkülönbözőbb latin költőknek a szelekre vonatkozó helyeiből készült cento-szerű összeállítás.

Magyar Anonymus címen közzétett Anonymus-fordítása Szabó Károly archaizáló és az eredetihez szószerint ragaszkodó fordítása után arra törekszik, hogy a XII. századi író gondolatait a mai művelt köznyelven tolmácsolja. S ezt a célját valóban sikerrel oldja meg a minden ízében művészi stilizálással, de emellett a lélek szerint való tartalom hű feltüntetésével. A munka mint szépirói teljesítmény is komoly értékkel bír. A fordításhoz csatolt gazdag tárgyi és nyelvi jegyzeteivel a magyar őstörténeten és nyelvtudományon kívül szolgálatot tett a magyar irodalomtörténetírásnak is. A munka bevezetésében pedig egész csomó irodalomtörténeti természetű és jelentőségű észrevételt közöl, éppen úgy, mint a Jakubovich Emil társunkkal közösen szerkesztett és hamarosan megjelenő Ó-magyar Olvasókönyv bevezető tanulmányában, amelyet a Magyar Nyelvtudományi Társaság előtt legújabbán mutatott be.

Történelmi és művelődéstörténelmi tanulmányokat is folytat. Ezeknek terméke pl. „Les rapports franco-hongrois sous le règne des Árpád” című dolgozata. A szétszórt ismereteknek összefoglalása és több pontban való kiegészítése bizonyos oldalról új világításban tünteti fel az Árpád-kort.

Nyelvészeti eredményeit nagyrésztben a történelem, a művelődéstörténelem anyagának és szempontjainak körültekintő felhasználásával éri el, de viszont nem mulasztja el a nyelvészeti eredményeket értékesíteni más tudományok számára sem. Elég hivatkoznunk „Régi személyneveink jelentés-tana” című dolgozatára. Ez amellett, hogy első rendszerezési kísérlet a magyar tulajdonnév-tudományban, egyszersmind tele van olyan vonatkozásokkal és megállapításokkal, amelyek a IX—XIII. századi magyarság gondolat- és hitvilágának, műveltségének és társadalmi viszonyainak ismeretéhez nélkülözhetetlen adalékok.

Tanulmányait kiegészítik adatközlései.

Irt több ismertetést, bírálatot. Ezekben nem elégszik meg a regisztrálással, hanem a tárgyalt művek kapcsán önállóan is kérdéseket old meg, úgy hogy fejtegetései gyakran essay-szerűen kikerekednek. Egyikben pl. orosz fordítás-irodalmunkról ad áttekintést; másutt a filológiai és történet-

tudományi módszernek lényegében való azonosságát fejt ki és több megjegyzést tesz középkori gesta- és krónikairódmunka folytonosságáról, kollektív mozzanatairól és szerzői egyéniségeiről.

Pais bizonyára gyakran nem a szorosabb értelemben vett irodalomtörténetet vagy nyelvészetet műveli, mert a szükséghez képest ki is tud bontakozni amannak és emennek a tudományágnak szűkebb probléma- és tárgyköréből. De mindenkor és mindenekfelett filológus, aki a magyar irodalomtörténet, a magyar nyelvtudomány, általában a magyar szellemi tudományok terén gyökerében egységes módszer szerint dolgozik: szilárd és világos elvek szerint folytatott filológiai aprómunka útján jut el a szintézishez. S ilyen munkakörrel a Magyar Nyelv c. folyóiratnak is egyik szerkesztője.

Ezek alapján legteljesebb mértékben meg vagyunk győződve, hogy *Pais* rászolgált arra a kitüntetésre, hogy Akadémiainkban helyet foglalhasson, s ép ezért a tek. Akadémia figyelmébe a legmelegebben ajánljuk.

Budapesten, 1929. február 23-án.

Dézsí Lajos r. t.

Vízota Gyula l. t.

Zlinszky Aladár l. t.

Thienemann Tivadar l. t.

Bajza József l. t.

Pais Dezső irodalmi munkássága.

Magyar irodalomtörténet.

Cikkek.

1. Báró Kemény Zsigmond és az irodalmi élet. Irtört. Közl. 1911 : 32—57, 170—86, 312—27. Külön is.

2. A „Chattertonisme“ Kemény Zsigmond Élet és ábrándjában. E. Phil. Közl. 1911 : 445.

3. Kemény Zsigmond írói működésének kronológiája. Uo. 1911 : 792—9.

4. Kemény Zsigmond pályaalapítási törekvései. Irtört. 1913 : 518—27.

5. Kemény Zsigmond lelki válsága. Uo. 1914 : 366—82.

6. Madách és Eötvös. Uo. 1918 : 175 és 1919 : 131.

7. Madách és Lamartine. E. Phil. Közl. 1919 : 107—20.

Adatközlések.

1. Báró Kemény Zsigmond levele Toldy Ferenchez. Ak. Értesítő 1910 : 484—7.
2. Kemény-levelek a Nemzeti Museumban. Irtört. Közl. 1910 : 480—2.
3. Arany János levele Hunfalvy Pálhoz. Uo. 1910 : 482—3.
4. Kemény Zsigmond a bécsi egyetemen. Uo. 1911 : 328—9.

Ismertetések.

1. Báró Kemény Zsigmond hátrahagyott munkái. Kiadta Papp Ferenc. E. Phil. Közl. 1914 : 489—92.
2. Papp Ferenc könyve Kemény Zsigmondról. 1923. Napkelet I, 367—8.
3. Mikszáth, a vesztett illúziók korának írója. 1923. Uo. II, 870—2.
4. A Kemény Zsigmond-irodalom újabb gyarapodása. 1924. Uo. III, 462—6.
5. Ki volt Toldi Miklós? 1924. Uo. IV, 92—6.
6. Trócsányi Zoltán fordításai. (Orosz fordítás-irodal-munk.) 1924. Uo. IV, 170—2.
7. Dosztojevszkij-breviárium. 1924. Uo. IV, 256—8.
8. Hóman Bálint: A Szent László-kori Gesta Ungarorum és XII—XIII. századi leszármazói. Irtört. Közl. 1925 : 268—73.

Magyarországi latin irodalom.*Cikkek.*

1. Janus Pannonius Eranemusa és a latin klasszikusok. E. Phil. Közl. 1910 : 760—75.
2. Bellarad légvára. MNy. 1927 : 37—41.

Magyar történelem.*Önálló mű.*

Magyar Anonymus. (Béla király jegyzőjének könyve a magyarok cselekedeteiről.) Fordította, bevezetéssel, jegyzetekkel és térképpel ellátta. Budapest, 1926. (A Napkelet Könyvtára 14. sz.) 152 lap.

Cikkek.

1. Francia hatás Magyarországon hétszáz évvel ezelőtt. 1923. Napkelet I, 187—9.
2. Les rapports franco-hongrois sous le règne des Árpád. (1. Relations politico-dynastiques et ecclésiastiques.

2. Les colonies françaises et leur rôle économique.) 1923. Revue des Études Hongroises I. année 15—26. és 137—44. Külön is.

3. Réponse à M. Iorga. 1924. Uo. II. année 205—10.

Adatközlés.

Zrinyi Miklós, a költő és hadvezér Zala vármegyében. Hadtört. Közl. 1913: 448—57.

Ismertetések.

1. A magyarság őstörténete és műveltsége a honfoglalásig. 1923. Napkelet II, 572—6.

2. A honfoglalás új megvilágításban. 1923. Uo. II, 674—8.

3. Egy apácakolostor története. 1924. Uo. III, 277—8.

4. Tagányi Károly. 1924. Uo. IV, 281—3.

5. A magyar hún-hagyomány s a hún-magyar azonos-ság kérdése. 1925. Uo. VI, 204—6.

6. A Szent László-kori Gesta Ungarorum. 1925. Uo. VI, 270—2.

Magyar nyelvtudomány.

Cikkek.

1. Színt jelentő melléknemek lappangó kicsinyítői. Magyar Nyelv 1912: 302—8.

2. Az *aszó* elhomályosult összetételei. 1912: 391—401.

3. A Teobald keresztnévből származó személy- és helyneveink. 1913: 31—3.

4. Ság. 1913: 356—60.

5. Egy fűzfanév. 1914: 68—71.

6. „Sok“, mint falunévképző. 1914: 255—9.

7. Fura és furcsa. 1914: 342—6.

8. Agyafurt. 1914: 414—7.

9. A szóelei *a* elhagyása. 1915: 271—3.

10. Csiga, csigolya, Csiglamező. 1915: 312—5.

11. A *fitul*, *finta* szócsalád. 1915: 357—9 és 405—9.

12. A *mál* változatai. 1916: 168—73.

13. A Sixtus keresztnév magyarosításai. 1916: 365—70.

14. Néhány *-ei* végű szláv személynév a magyarban. 1916. Nyelvtud. Közl. XLIV, 326—32.

15. Sukoró és Homorog. MNy. 1918: 20—2 és 67—70.

16. Ugron. Emlék Szily Kálmánnak. (1918.) 42—5.

17. Ugra, Ug, Ugod, Ugocsa. MNy. 1918: 193—6.

18. Az *-n* ~ *-ny* képző. 1919: 128—9.

19. Régi személyneveink jelentéstana. 1921 : 158—63, 1922 : 26—34, 93—100.
20. Megtorol. 1922 : 160—2.
21. Honfoglaló őseink személynevei. Néptanítók Lapja 1922. 49—52. szám.
22. Die altungarischen Personennamen. 1923. Ungarische Jahrbücher III, 235—49.
23. Régi magyar nőnevek. 1923. Napkelet I, 95—6.
24. A Turóci-fennsík helynévtörténete. MNy. 1923: 72—6.
25. Kék-kend. 1924. Kőrösi Csoma-Arch. I, 270—6.
26. A lat. Philippus magyar származékai. MNy. 1925 : 109—14.
27. Irig-től üreg-ig. 1925 : 263—7.
28. Bő. 1927 : 502—8.
29. Ölbő. 1927. Kőrösi Csoma-Arch. II, 324—6.
30. Puha, puffan, páhol. MNy. 1928 : 37—40.
31. Ősbő. (Az anonymusi honfoglalás-hagyomány hite-
léhez.) 1928 : 92—5, 169—75. Külön is.

Szó- és szólásmagyarázatok.

- Boráldó. MNy. 1910 : 368.
 Aly = aj. 1911 : 411.
 A hőke etymológiájához. 1912 : 367.
 Medve és jegenye. 1914 : 268.
 Cümpő, cémp. 1915 : 277.
 Vakondok. 1921 : 44.
 Szegről-végről. 1923 : 48.
 Kopog a szeme. 1923 : 124.
 Boráldó. 1925 : 61.
 Kapcáskodik. 1925 : 131.
 Avar. 1925 : 201—2.
 Susárló. Sulyom. Susa, suska. 1926 : 133—6.
 Levél és leveleg. Susdorló, susdorlás. 1926 : 349—50.
 Suska, suskás. 1927 : 54.
 Lepentőcske. 1928 : 123.

Névmagyarázatok.

- Rézmál. Kehida. Hóttó. Háshágy. Ortaháza. Kálócfa. Tátika.
 Regede. MNy. 1911 : 166—70.
 Dengeleg és Toldalag. 1911 : 412—3.
 Göcsej. 1912 : 124—6.
 Neszelej. Söjtör. Milej. Gógán. 1913 : 174—8.
 Uraj és Halmaj. 1914 : 131—3.
 Csantavér. Tötör. Kálmáncsa. Tornalja. Cikola. Váraj. 1916 : 15—9.
 Kálmáncsa. 1916 : 143.
 Oszvaj. Füzítő. Novaj. 1916 : 78—80.
 Hírhegy és Dobverőhegy. Űrgeteg. Szepetk. 1917 : 230—1.

Pentelény. 1926 : 49.

Lövél és Lőd. Sásóny. 1927 : 53—4.

Barót. 1927 : 579.

Murony. 1928 : 46—7.

Adatközlések.

Magyar szövegmaradványok. (Zala vármegye XV. századi jegyzőkönyveiben.) MNy. 1912 : 415—8, 1913 : 133—4.

Sopronvármegyei tájszók 1840-ből. 1916 : 42—5.

Ismertetések.

Tagányi Károly : A hazai élő jogszokások. MNy. 1922 : 175—7.

Szinnyei József. 1924. Napkelet III, 388—91.

A honfoglaláskori Magyarország. 1925. V, 262.

Hóman Bálint : A Szent László-kori Gesta Ungarorum és XII—XIII. századi leszármazói. — A magyar hún-hagyomány és hún-monda. MNy. 1925 : 206—11.

A M. Tud. Akadémia I. osztályának B) alosztályába levelező tagul tisztelettel ajánlom **SAJÓ SÁNDOR**, tanterületi kir. főigazgatót, a jeles költőt.

Akadémiánkban kezdettől fogva szokás, hogy ne csak a tudósok, hanem a költők is helyet foglaljanak a tagok közt. Sőt, miután már az alapító nagy Széchenyi lelkében az volt a vezető-gondolat, hogy olyan intézet állíttassék, amely „a magyar nyelvet kifejti“, s ehhez képest a legelső levelező tagok valamennyien a szépirodalom munkásai voltak: azt hiszem, egyenesen kötelességünk a tudósok mellett jeles költőinket is bevonni Akadémiánk keretébe, akik az Akadémia egyik legelső és legfontosabb célját, nemzeti nyelvünk művelését, talán mindenkinél másnál közvetlenebbül és jobban szolgálják.

Sajó Sándort már 1922-ben ajánlotta volt Kozma Andor társunk — „mint a magyar költői nyelvnek és a magyar versformáknak ritka jeles művészt“, s ajánlata támogatásul utalt arra, hogy „a t. Akadémia nézőpontjából első-sorban méltánylást érdemlő nyelvi és formai tökéletességen kívül Sajó Sándor költészete tartalmi tekintetben is nemes“.

Kozma Andor a hét évvel ezelőtti ajánlásban Sajónak öt önálló verskötetét sorolta fel. Azóta jelent meg — 1925-ben — *Muzsikaszó* című újabb kötete, s az még jobban megerősítheti azt a meggyőződést, hogy Sajó Sándor költészetében nem csupán esztétikai gyönyörűséget találhatunk, nem is

csak hazafias érzésünk nemesbítésére és mélyítésére hathat, hanem erkölcsi erőnköt is edzi és jobbítja az a szellem, mely verseiből kisugárzik, s melyért bizonyára ki fog neki járni jövő nemzedékek hálája és köszönete.

Verspályázatokon ismételve nyert Sajó Sándor Akadémiánktól koszorút — nyujtsuk neki most a taggá választásban kifejezésre jutó elismerés koszoruját.

Budapesten, 1929. február 23-án.

Szász Károly I. t.

Hozzájárulunk: Vargha Gyula t. t.
Szabolcska Mihály t. t.

VÁRDAI BÉLA budapesti reálgimnáziumi tanárt, a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Bizottságának segédtagját, az I. osztály B) alosztályába levelező tagnak ajánlom.

Közel harminc esztendeje már, hogy a magyar irodalomtörténetnek, kritikának és esztetikának ez a kiváló művelője megindult tudományos pályáján. Előkelő szelleme, sokoldalú képzettsége, mélyreható vizsgálódásai és tudományos eredményei egyaránt méltóvá teszik arra, hogy helyet foglaljon a Magyar Tudományos Akadémia tagjai között.

Mint esztétikus először a renaissance-kort tette tanulmány tárgyává. Még 1900-ból való első önállóan megjelent munkája: Vida Jeromos poetikája. Ebben a művében a humanizmus poetikai elveiről szóló tanulmányán kívül közreadta Girolamo Vida latin költészettanának magyar verses fordítását is. Kortörténeti, filológiai és esztetikai szempontból egyaránt értékes mű ez. Már itt feltűnnek az írónak későbbi jelességei: a filozófiai fejtegetések világossága, a kompozíció gondossága, a tiszta stílus. A renaissance korszakából kiinduló útját később Benedetto Croce esztetikai rendszerének fejtegetésével zárta le. Több ízben ismertette és bírálta a jelenkor legnevezetesebb esztétikusának világszerte népszerű elméletét. Nemcsak magyarázta, hanem tovább is fejlesztette Croce elméletét.

Esztetikai vonatkozású tanulmányai közül az Arany János és Salamon Ferenc esztetikai munkásságáról írt fejtegetéseit is igaz elismeréssel említhetjük. Szerkesztésében jelent meg Salamon Ferenc dramaturgiai munkáinak kétkötetes kiadása és Keleti Gusztáv művészeti dolgozatainak gyűjteménye. A magyar műszellem bűváiról és Dürer Albertről szóló essay-je is egyik jeles bizonyossága annak, hogy művészi

érdeklődése milyen széles irányú s képzettsége és ítélőereje mennyire biztos alapokon nyugvó.

Mikszáth Kálmánról szóló kötete abban a tekintetben is úttörő volt, hogyan kell életrajzot írni élő íróról. Ebben a könyvében az életpálya rajzán kívül gondosan vizsgálja egyrészt Mikszáth Kálmán geniusának főképen a szülőföld nyújtotta motívumokból való előállítását, másrészt Mikszáth Kálmán egész működésének esztétikai méltatását adta. Ehhez a kötethez utóbb a magyar írói arcképek egész sokasága csatlakozott. Kiemeljük Pázmány Péter, Vargha Gyula, Bárd Miklós, Herczeg Ferenc, Tarczai György, Sajó Sándor, Sik Sándor, Harsányi Lajos és Véghvári kötetéről szóló tanulmányait. Ezeknek jórésze úttörő értékelés; csak jóval később jelentek meg ezekről az írókról, mások tollából, újabb tanulmányok. A szerzőnek annál nagyobb az érdeme, hogy már az első irodalomtörténeti mérlegelés alkalmával meglepő biztossággal találta meg az ítélkezés helyes szempontjait.

Várdai Béla — a maga igen értékes bírálói munkásságában — az értékelő kritika álláspontján áll. Nem az írókra és munkáikra erőszakolt szeszélyes ötletek játékait űzi, hanem helyes esztétikai és erkölcsi érzékkel nyújt komoly megállapításokat. Mint kritikus is az irodalomtörténet szövőszékén dolgozik. Minden dolgozatában (írói arckép, művészeti tanulmány, esztétikai elmélet) következetesen érvényesíti azt a régibb, legkitünőbb műbírálóink által is vallott és érvényesített álláspontot, hogy az erkölcsi momentum a műalkotásnak mindenkor szabályozója, legalább is abban a mértékben, hogy az erkölcs minden igazi sérelme, mint művészetlenség is kifejezésre jut egyuttal. Másfelől a Croce-féle műelmélet alapján függetlenítvén magát a műformáknak merev szabályokul felfogásától, a legkülönbözőbb jelenségeknek is igyekszik elfogulatlanul megadni azt, ami a művészi kifejezés szabad álláspontjáról tekintve megilleti őket.

Szerkesztői tevékenységét ideális világnézet jellemzi. A szerkesztésében megjelenő Katholikus Szemle a kereszténység teljes nemességével és tárgyilagosságával számol be a magyar szellemi élet minden jelentőségéről. A művelt olvasók tizezeit irányítja abban a higgadt tudományos és nemzeti irányban, amelyet Akadémiánk is mindig magáénak vallott s magáénak vall ma is.

Nagyobb tanulmányai közül kiemelést érdemelnek a következők: Vida Jeromos poetikája. Budapest, 1900. (A Kisfaludy-Társaság Évlapjaiban is. XXX. köt. 1901.) Salamon Ferenc dramaturgiai munkái. Két kötet. Budapest, 1907. Salamon Ferenc esztétikai munkássága. (Említett Salamon-

kiadásában. 1907.) Arany János aesthetikai nézeteihez. (Egy. Phil. Közlöny. 1908.) Arany János kritikai álláspontja. (Beöthy-Emlékkönyv. 1908.) Moliere Mizantrope-járól és Tartuffejéről. (Tanulmányok a Remekírók Képes Könyvtárában. 1908.) Arany János költői hagyatékához. (Budapesti Szemle. 1909.) A magyar műszellem buvárai; aesthetikai és művészettörténeti irodalmunk. (Beöthy-Badics: Képes magyar irodalomtörténet. II. köt. 3. kiadás.) Egressy Gábor mint Shakespeare-színész. (Magyar Shakespeare-Tár, 1909.) Falstaff és első magyar ábrázolója Szentpétery Zsigmond. (Uo. 1911.) Csengery Antal mint Shakespeare-kritikus. (Uo. 1911.) Benedetto Croce aesthetikája és legújabb irodalmunk. (Budapesti Szemle. 1911.) Katholicizmus és irodalom. Budapest, 1921. Madách Imre és az ember tragédiája. Budapest, 1923. A százéves Manzoni-regény. Budapest, 1927. Dürer Albert. Budapest, 1928. Benedetto Croce újabb esztétikai művei. (Budapesti Szemle. 1928.)

Pintér Jenő r. t.

AZ I. OSZTÁLYBA

KÜLSŐ TAGNAK:

HEISENBERG ÁGOST müncheni egyetemi tanárt, titkos kormánytanácsost, számos tudós társaság tagját Akadémiánk kültagjául ajánljuk. Heisenberg 1910 óta a müncheni egyetemen a közép- és újjörög filológia ny. r. tanára. Tanítványa és az egyetemi tanszéken utóda a byzantinológia nagynevű megalapítójának, Akadémiánk volt kültagjának, *Krumbacher Károlynak*. Elődje örökét tervszerűen tovább fejlesztve sikerült a müncheni tanszék és szemináriuma világszerte vezető szerepét e tudományágban fenntartania. Elődjétől vette át a *Byzantinische Zeitschrift* szerkesztését, melynek több versenytársa mellett is vezető szerepe minden kétségen felül áll. *Heisenberg* széleskörű irodalmi munkássága felöleli a byzantinológia minden fontosabb disciplináját, a szorosan vett filológiai és nyelvészeti tanszakok mellett igen nevezetes kutatásokat végzett a művészettörténet és általános művelődéstörténet terén is. A kéziratokból és papyrusokból számos, még ismeretben közeleget adott ki kritikailag a legminutiosusabb módszerrel (*Nikolaos Mesarites* munkái, *Johannes Batatzes* császár élete, *Byzantinische Papyri*, *Nikephoros Blemmydes* költeményei), újabb kézirati anyag felhasználásával új alapokra fektette régebről ismert szövegek kritikáját (*Georgios Akro-*

polites művei). Az újjörög dialektusok fonetikájára nézve görögországi tanulmányútjain s a háború alatt a görlltzi görög táborban mélyreható megfigyeléseket és felfedezéseket tett. A legrégibb bizánci mozaik-festészet számos részletkérdését sikerült tisztáznia s felfedezve a Justinianus-féle konstantinápolyi Apostolok templomának, valamint elődjének, a Nagy Konstantin-féle bazilikának és a jeruzsálemi Szent Sir templomának leírását, ebből kiindulva sikerrel kísérelte meg e templomok ideális rekonstrukcióját. Számos bizánci oklevelet adott ki és méltatott először s *Krumbachertől* átvette a bizánci oklevelek *Corpusa* vállalatának vezetését, melyhez jelentékeny szervezési előmunkálatokat végzett s egyik tanítványával, *Dölgerrel* a császári oklevelek regestáit el is készítette. Népszerűsítő munkáiban a bizánci állami életet, kultúrtörténetet s a mai Görögországot sokoldalulag ismertette. Eme jelentékeny tudományos érdemei mellett legyen szabad még rámutatnunk arra is, hogy *Heisenberg* a magyarországi byzantinológia munkásai és eredményei iránt kezdettől fogva a legmelegebb érdeklődést tanúsítja, folyóiratában külön referenst tart a magyar tudomány eredményeinek ismertetésére s a múlt évben ellátogatva körünkbe Budapesten és Debrecenben értékes előadásokat tartott a byzantinológia jelentőségéről általában és különös tekintettel hazánkra. (L. Magyarország és Bizánc c. értekezését a Tisza István Tudományos Társaság kiadásában. Debrecen, 1928.)

Némethy Géza r. t.

Vári Rezső r. t.

Darkó Jenő l. t.

SCHWARTZ EDE müncheni egyetemi tanárt, a bajor Tudományos Akadémia elnökét Akadémiánk kültagjával ajánljuk. *Schwartzban* a jelen kor egyik legtermékenyebb, legsokoldalubb és legtekintélyesebb klasszikus filológusát tiszteljük. Önálló kutatások alapján és nagy apparátussal készült kritikai kiadásai (*Euripides* scholionok, *Eusebios* egyháztörténete, *Tatianos* és *Athenagoras*) a filológia klasszikus alkotásai közé tartoznak. Rendkívül széleskörű munkássága a görög irodalomtörténet körében részben önállóan megjelent monografiákban (az *Odysszeidről*, a *görög regényről*), részben a Pauly-Wissowa-féle Realencyclopädie der klassischen Philologie c. gyűjteményes munkában (*Arrianos*, *Curtius*, *Diodoros*, *Dionysios*, *Ephoros*, *Eusebios*, *Mythografusok*, *Tyrtaios* stb.) és a különböző szakfolyóiratokban közzétett cikkekben mindig

újszerű, eredeti felfogást és sokszor új anyagot is visz be a problémák tárgyalásába s egészben véve nagy lépésekkel viszi előre tudásunkat. Újabb időben különös szeretettel foglalkozik a kései antik-kor görög irodalmával, főként a keresztény egyházatyákkal, a kereszténység és hellénizmus érintkezéseivel s nem egy értekezése e téren úttörő jelentőségű. Schwartz nemcsak elsőrangú tudós, fáradhatatlan kutató, hanem egyúttal kiváló író is. Némelyik munkája (*Charakterköpfe aus der antiken Litteratur, Fünf Vorträge über den griechischen Roman*) az értekező próza igazi mesterének mutatja őt s éppen formái kiválóságainál fogva a szakörökön túlmenőleg is tudott mély hatást és érdeklődést kelteni. Hazai tudományosságunk iránt érzett rokonszenvének ismételten is kifejezést adott azáltal, hogy megjelent Akadémiánk centenárius ünnepségein a bajor Akadémia képviseletében s szakköreink meghívására a fővárosban nagyhatású előadást tartott a görög irodalomtörténet köréből, sok rokonszenvet és tiszteletet ébresztve közönségünkben a klasszikus ó-kor kultúrája s nem utolsó sorban a saját sokoldaluan kiváló egyénisége iránt is.

Némethy Géza r. t.

Vári Rezső r. t.

Darkó Jenő l. t.

A II. OSZTÁLY A) ALOSZTÁLYÁBA

RENDES TAGNAK:

FINKEY FERENC l. tagot rendes taggá ajánljuk.

Finkey Ferenc több mint két évtized előtt választott Akadémiánk levelező tagjává és azóta a büntetőjog, valamint büntető perjog és melléktudományai művelése, tanári, később koronaügyész-helyettesi és ezzel párhuzamosan akadémiai kötelességeinek teljesítésével igen nagy munkásságot fejtett ki. Amint a mellékletből kitűnik, az utolsó két évtizedben is 44 dolgozatot tett közzé és teljes munkabíráásától még több érdemes tudományos művet várhatunk.

Finkey Ferenc egyrészt a tételes büntetőjog dogmatikáját fejtette ki, másrészt alaposan kutatta a kriminalpolitikai és a kriminológiai kérdéseket is; ezenfelül a jogbölcsezetet mint általános jogtudományt is művelte. Érdemes munkásságát bizonyítja, hogy *Akadémiánk két nagyobb* (463. és 756. lapra terjedő) *dolgozatát* a Kautz Gyula-, illetőleg a Marczibányi-jutalommal tüntette ki.

Mindezek alapján melegen ajánljuk Finkey Ferencnek
rendes taggá való megválasztását.

Concha Győző ig. és r. t.

Balogh Jenő r. t.

Angyal Pál l. t.

Moór Gyula l. t.

Kolozsváry Bálint l. t.

Navratil Ákos l. t.

Finkey Ferenc, 1. tag önállóan megjelent munkái 1908 óta.

1. A tételes jog alapelvei és vezéreszméi. A jogbölcse-
sészet mint általános jogtudomány kézikönyve. I. kötet:
Bevezetés és a jogbölcse-
sészet kifejlődésének története. Buda-
pest, 1908. 463 l. A Magyar Tudományos Akadémia 1913.
évi Kautz-díjával jutalmazva.

2. A magyar büntetőjog tankönyve. III. kiadás. Buda-
pest, 1909. 869 l. ; u. a. IV. átdolgozott kiadás. 1914. 907 l. ;
u. a. V. kiadás. 1923. Ehhez Toldalék: A magyar anyagi
büntetőjog jelen állapota. 1923. 216 l.

3. A magyar büntető perjog tankönyve. IV. Teljesen
átdolgozott IV. kiadás. Budapest, 1916. 756 l. Az 1921.-iki
Marczibányi-jutalommal kitüntetve.

4. A fiatakoruak büntetőjoga Északamerikában. Buda-
pest, 1913. 279 l.

5. A jogtalanság, mint a büntetendő cselekmény ismérve.
Budapest, 1909. 76 l.

6. Fiatakoru büntetéseik és a modern törvényhozás.
Budapest, 1909. 57 l.

7. Rapport en vue de la repression du vagabondage et
de la mendicité. 1909. 15 l.

8. A motivumok értékesítése a legújabb b. törvény-
javaslatokban. Budapest, 1910. 50 l.

9. Az északamerikai büntetőjog mai vezéreszméi és
reformintézményei. Budapest, 1911. 71 l.

10. A fiatakoruak bírósága Északamerikában és Európá-
ban. Kolozsvár, 1914. 48 l.

11. A büntetőjogi szakképzés reformja. Budapest,
1913.

12. Az északamerikai reformatoryk tanulságai. Budapest,
1912. 32 l.

13. A felek fogalma és köre a büntetőjogi per mai
elméletében. Pécs, 1914. 46 l.

14. A bűnvádi perrendtartás perorvoslati rendszerének

reformjára adott vélemény a magyar jogászgyűlés részére. 1911. 16 l.

15. A büntetőjog haladása és a háború. Budapest, 1915. 12 l.

16. La loi pénale dérogatoire hongroise. Budapest, 1910. 26 l.

17. A sajtóvétség fogalma és köre. Kolozsvár, 1914. 22 l.

18. A sajtóról szóló 1914: XIV. t.-c. Pécs, 1914. 212 l.

19. A gyorsított bünvádi eljárás és a rögtönbíráskodás. Pécs, 1914. 22 l.

20. A patronage a háború alatt és a háború után. Pécs, 1915. 16 l.

21. A jog és igazság háborúban. Kolozsvár, 1917. 42 l.

22. Emlékezés Degré Lajos felett. Pozsony, 1916. 42 l.

23. Leibnitz jogbölcseleti és politikai eszméi. Budapest, 1916. 48 l.

24. Háborús büntetőjogunk és bűnügypolitikánk a háború után. Budapest, 1916. 45 l.

25. A fiatalok kriminalitásának növekvése. Pécs, 1917. 22 l.

26. A fiatalok felügyelő-hatóságának feladata és tagjainak munkaköre. Pozsony, 1916. 26 l.

27. A hadigondozók teendői. Pozsony, 1917. 32 l.

28. Die Aufgaben der Kriegsfürsorge. Pozsony, 1917. 32 l.

29. A jogtanítás módszerének reformja és a gyakorlati joganyaggyűjtemények. Pozsony, 1917. 34 l.

30. A csavargás, koldulás és iszákosság törvényhozási szabályozásához. Budapest, 1910. 32 l.

31. A büntetési rendszer revisiója. Budapest, 1916. 20 l.

32. Büntetés és nevelés. Budapest, 1922. 97 l.

33. A jogakadémiák megszüntetése és a jogi oktatás gyökeres reformja. Budapest, 1923. 10 l.

34. A törvénysértés fogalma a jogegységi perorvoslatban. Budapest, 1924. 53 l.

35. Rapport sur le contrôle des personnes condamnées conditionnellement. 1925. 8 l.

36. Társadalmi védekezés és büntetőjog. Miskolc, 1925. 8 l.

37. Binding Károly emlékezete. Budapest, 1926. 32 l.

38. A politikai bűncselekmények és a Büntetőtörvénykönyv. Budapest, 1927. 34 l.

39. Anyagi igazság és téves jelszavak a büntető eljárásban. Budapest, 1927. 52 l.

40. Visszaemlékezés Kossuth Lajos sárospataki diák-ságának százados fordulóján. 1928. 20 l.

41. A kir. ügyészség teendői az új Büntető Novellával kapcsolatban. 1928. 21 l.

42. Száznál több cikk különböző szakfolyóiratokban.

43. Szerkesztette és kiadta a IV. Országos Patronage kongresszus irományai c. kötetet. Kolozsvár, 1914.

44. Kéziratban: Büntetőjog és Kriminológia. A büntető-jogi és a kriminológiai tudományok problémáinak összefoglalása.

JANKOVICH BÉLA-t, ny. vallás- és közoktatásügyi minisztert, az elméleti közgazdaságtan nagy tudású művelőjét tisztelettel alulírottak ajánlják a II. A) alosztályban rendes taggá való megválasztásra. Jankovich az elméleti közgazdaságtan régi munkása. A tudás számos mezejét átfogó képzettsége Jankovich elméleti munkásságára sajátos universalis bélyeget nyomott. Természettudományi tanulmányai oly szempontok keresése felé terelték érdeklődését, melyek a közgazdaságtan és a természettudományok határterületeit érintik. Ebből a nézőszögből kísérelte meg mindenekelőtt a közgazdaságtan egyik alapkérdésének, az értékproblémának megoldását. Az értékelmélet mechanikai alapelveiről szóló terjedelmes dolgozatában fejtegeti e kérdést nagy elmélyedéssel. A Cassel által technikai együttthatónak nevezett termelési együttthatók fogalmát vezeti be önálló értelmezésben magyarázatába és az egész dolgozatban eddig még nem járt utakat követ. Sokban idegenszerű és nehezen követhető elmélete elvontságában sokszor elvezet az élettől, de Jankovich ismételten megtalálja munkájában a gyakorlati élettel való kapcsolatot is. Mindenesetre el kell ismerni, hogy az értékelés objektív alapjait eredeti gondolkozás alapján keresi. Míg a Jevons és a Walras-féle irány a csere elméletét igyekszik a matematikai gondolkozás segítségével kifejtetni, Jankovich a termelés és az értékelés physikai alapjait törekszik felkutatni és az értékelési problémát inkább a termelésre való tekintettel akarja megfejteni.

Jelentékeny elmélyedésről tanuskodik a közgazdaságtan módszeréről szóló kisebb tanulmánya is, melyben a közgazdaságtan induktív természetét vitatja.

Régóta figyelemmel és élénk érdeklődéssel kíséri Jankovich az árszínvonal ingadozásainak kérdését. Idevonatkozó régebbi tanulmányai kapcsán közölt is a Közgazdasági Szemlében a Sauerbeck-féle módszer alapján osztrák és magyar index-

számokat 1867—1899-ig, melyek a hazánkra vonatkozólag számított első indexszámok.

A pénzürték változása kérdésének szól az a mélyen szántó tanulmány is, melyet Jankovich előbb magyar, majd német nyelven is közzétett. Nehéz kérdést vizsgál e tanulmány és a szerző itt is önálló utakon jár. A mennyiségi elmélet hive és — a közgazdaságtan módszeréről régebben vallott felfogásával összhangban — nagy induktív anyag alapján, melynek összegyűjtése és feldolgozása már magában nagy munka eredménye, igyekszik matematikai levezetések segítségével a kérdést megoldani. A megoldást az u. n. forgalmi egyenlet korrigálásában keresi, oly módon, hogy a pénz forgási sebességének helyébe a pénz forgási képességét (Umsatzfähigkeit) állítja. E kísérlet mindenestre éppúgy figyelemre méltó, mint az inflatio lefolyásának három korszakra osztása, mely Jankovich elméletében ugyancsak jelentős szerepet játszik. A megoldás, melyet a szerző a szóbanforgó tanulmányban nyújt, vitatható, amint e nehéz kérdésben általában még sok vizsgálatra van szükség, amíg arra teljes világot vethet a tudomány. Az azonban mindenestre kétségtelen, hogy az inflatio és az agio kérdésének igen eredeti módon való megoldási kísérlete foglaltatik Jankovich e munkájában.

Mindezek alapján, mint a közgazdasági elmélet komoly és kitartó, valamint erősen elmélyedő művelőjét tisztelettel ajánljuk Jankovich Bélának rendes taggá való megválasztását.

Budapest, 1929 február 27.

Gaal Jenő r. t.
Heller Farkas l. t.
Navratil Ákos l. t.

LEVELEZŐ TAGNAK:

BALÁS KÁROLY-nak a Pázmány Péter tudományegyetem érdemes tanárának az előző két évben beadott ajánlását a II. A) alosztályban levelező tagságra tisztelettel alulírottak a folyó évben is fenntartják. Annál is inkább indokoltnak látják ez ajánlásnak folyó évben való megújítását, illetőleg fenntartását, mert a II. osztály Balás Károlyt már a múlt év folyamán megválasztotta. Minthogy Balás Károly tudományos érdemeinek felsorolása már az előbbi évek tagajánlása alkalmával megtörtént, ezuttal ismétlések elkerülése végett ettől eltekinthetni véltek a tisztelettel alulírottak. Csupán azt vélik hangsúlyozandónak, hogy Balás Károlyt, mint a közgazda-

ságtan elméletének régi és kiváló művelőjét ajánlják megválasztásra.

Budapest, 1929 február 27.

Gaal Jenő r. t.
Kovács Alajos l. t.
Heller Farkas l. t.
Navratil Ákos l. t.

MAGYARY ZOLTÁN vallás- és közoktatásügyi miniszteriumi tanácsos, egyetemi magántanár urat, a múlt évi választás alkalmával a II. A) alosztályba levelező tagul ajánlotta Akadémiánk 7 tagja. Vagyunk bátrak alulírottak az ajánlást megújítani.

„A magyar állam költségvetési joga“ című munkája (Budapest, 1923. 224 lap), melyet Akadémiánk a jogi monografia díjjal tüntetett ki, a parlamenti élet ez alapvető fontosságú intézményét vizsgálja széleskörű irodalmi tájékozottsággal és az intézmény részleteinek legalaposabb tanulmányozásával: a költségvetési jogot ily sokoldaluan egyetlen más magyar jogi munka sem dolgozta fel. Tárgyalja a költségvetési jog kialakulását és a parlament által való gyakorlását. Nagyon behatóan nyújtja a költségvetési jog elméletét, a költségvetést külön vizsgálva jogi és külön közigazgatási szempontból, munkájának érdeme, hogy a magyar országgyűlés törvényalkotásain kívül a parlamenti tárgyalások anyagát gondosan felhasználta. Két fontos célt tűz ki maga elé a munka. Az egyik: a magyar törvényhozás jogászai szemlének vizsgálata. Itt az eredmény az, hogy parlamentünk munkájának jogászai túléletességével nincs jogunk büszkélkedni. A másik az okoknak kiderítése és a hatásoknak megállapítása, melyek a költségvetési jog gyakorlásának változásaira vezetnek és azokat irányítják. E részben arra az eredményre jut, hogy a költségvetési jog a maga gyakorlásában elkerülhetetlenül a politika befolyása alatt áll. S ha a napi politika a parlament kezében esetleg öncéllá válik, a költségvetési jog vallja ennek kárát, nem lévén többé a köz állandó érdekeinek legmegfelelőbb szolgálója.

A munka a tizenegy ex-lex esetének és okainak boncolásával élesen megvilágítja alkotmányunk lényeges alapelveinek illuzóriussá válását, mely a kormányzás törvényszerűségét előzetes, országgyűlésileg megállapított költségvetéshez köti. Tisztán láthatjuk, mint táplálkoztak költségvetési rendszerünk kiáltó anomáliái egyrészt a király és rendek 48 előtti jogállásának reminescenciáiból, másrészt hogyan eredtek 1867

után Ausztriának nem jogi, hanem tényleges túlsúlya elleni védekezés gondolatából és mint vesztették el jelen helyzetünkben a költségvetésre vonatkozó eddigi abnormis felfogásuk létalapjukat.

Másik nagy munkája, mely „A magyar tudománypolitika alapvetése” (Budapest, 1927. 628 lap) címet viseli, a tudományos munkának abból a meleg szeretetéből táplálkozik, mely nélkül nagy alkotások nem jönnek létre. Magyary sokat foglalkozván a magyar tudományos élet felvirágoztatásának feltételeivel, arra az eredményre jutott, hogy távolabbi koncepciók érdekében elengedhetetlenül szükség van annak pontos ismeretére, hogy állunk ma a magyar tudományos munka organizációjával. Egy ember munkaereje meghaladta volna e munka megírását. Magyary szerkesztette e munkát kiváló munkatársak segítségével, de sok részlettanulmányt maga írva meg, a magyar tudományos munka múltját, jelenét és jövő problémáit, a tudományos munka műhelyét és eszközeit és a tudomány művelőinek szervezeteit, a tudományos munkatermék forgalombahozatalát stb. oly sikerrel dolgozta fel ez a hatalmas mű, hogy az a magyar tudományos munka jövőendő útjaiban is nélkülözhetetlen alap fog maradni.

Magyary tudományos szellemének és rátermettségének e két főbizonyossága közül az első a szaktudóst dicséri, a második a szellemi élet egész területén áttekintő gondolkodót. Egész egyéniségét számos más részletdolgozat domborítja ki, melyek közül néhányat idézünk:

„A közigazgatási reform és államtudományi oktatásunk mai állapota.” (Budapesti Szemle 1922. évi szeptember havi füzete, 15—30. lap.)

„A bolsevizmus közigazgatásának jellemzése.” (Gratz-féle gyűjteményes munka. Budapest, 1919. 501—520. lap.)

„La situation du travail intellectuel en Hongrie.” (Mégjelent a Revue de Hongrie különlenyomataként. Budapest, 1923. 35 lap.)

„A magyar szellemi élet válsága.” (Különlenyomat a Budapesti Szemle 1923. évi szeptember havi füzetéből. 20 l.)

„Tudományos életünk felvirágzásának feltételeiről.” (Mégjelent a Felsőoktatásügyi Egyesület Közleményeiben. Budapest, 1927. 10 lap.)

„A magyar tudomány nemzetközi helyzete.” (Budapest, 1926. 16 lap.)

„A felsőoktatás és tudományos élet a háború után Németországban és Ausztriában.” (Különlenyomat a Budapesti Szemle 1924. évi 559. számából. 47 lap.)

„Ludendorff és Rathenau szellemi műhelyéről.“ (Budapesti Szemle 1924. évi CLIX. kötete 81—115. lap.)

Végül rá kell mutatnunk arra a nem közönséges szervező tehetségre, mely Magyary Zoltán tulajdona. Tudományos készsége és szervező talentuma folytán igazán sokat nyerne Akadémiánk, ha őt tagjai közé választaná.

Csánki Dezső ig. és r. t.
 Concha Győző ig. és r. t.
 Balogh Jenő r. t.
 Kornis Gyula r. t.
 Polner Ödön l. t.
 Ereky István l. t.
 Dékány István l. t.
 Gerevich Tibor l. t.
 Vitéz Moór Gyula l. t.
 Laky Dezső l. t.

MATTYASOVSZKY MIKLÓS-t, az Országos Földbirtokrendező Biróság tanácselnökét, az agrárpolitika kiváló művelőjét ajánlják a II. A) alosztályba levelező tagul tisztelettel alulírottak. Mattyasovszky immár közel három évtized óta lankadatlanul foglalkozik közgazdaságtani kérdésekkel és önálló buvárkodásáról több munkája tesz tanuságot. Ezek közül „A földjáradék“ című Budapesten 1908-ban megjelent elméleti munkája emelkedik ki, mely Mattyasovszky alapos elméleti képzettségéről és kritikai képességéről tanuskodik. Alaposan belemélyed a földjáradék nehéz problémájába és azt széles alapon vizsgálja. Törekvése annak bebizonyítására irányul, hogy a földjáradék nem különbözeti jövedelem, amely az áralakulás következménye, hanem valóságos tiszta hozadék. Ez állításával elsősorban a Ricardo-féle járadékelmélettel kerül ellentétbe, mellyel az újabb német, sőt angol irodalomban is többen szembe helyezkednek. Bár Mattyasovszkynak a földjáradék kérdésében elfoglalt álláspontjával szemben is több ellenvetés merül fel, „A földjáradék“ című munkája a magyar közgazdasági irodalomnak feltétlenül értékes gyarapodását jelentette.

Még fokozottabb mértékben áll ez agrárpolitikai munkáiról, melyek az agrárpolitika összes fontosabb kérdéseire kiterjednek és amelyek Mattyasovszkyt a hazai agrárpolitikai íróink között tudományos elmélyedésre való hajlamánál fogva az első sorba állítják. Hosszas állami szolgálat a földmívelésügyi miniszteriumban, több mint egy évtizedre terjedő előadói

működése a Pázmány Péter Tudományegyetemen, hol 1911 óta működik mint magántanár, a Műegyetemen, hol 1918 óta mint magántanár, 1922 óta mint ny. c. rk. tanár adja elő az agrárpolitikát, továbbá az egyetemi közgazdaságtudományi karon tartott előadásai nagy elmélyedésre adtak alkalmat Mattyasovszkynak az agrárpolitika kérdéseiben. Már a törzsöröklésről írott munkájában alapos tanulmányt tett közzé az agrárpolitika egyik fontos kérdéséről, 1927-ben pedig rendszeres agrárpolitikát adott ki „A földművelés közgazdaságtana” címen. Ha e munka elméleti szempontjai annyiból kifogásolhatók is, amennyiben az önálló agrár közgazdaságtan gondolata a közgazdaságtan elméletének alapszempontjaival jut ellentétbe, a munka nagy értéke nem vonható kétségbe. Súlypontja ugyanis az agrárpolitika kérdéseinek tárgyalására esik, melyeket kiváló hivatottsággal és alapos tudással tár olvasói elé. Egységes felfogás és biztos ítélőképesség vonul végig az egész munkán, ami a szerző érett tudásáról és önálló gondolkodásáról tesz tanuságot.

Mattyasovszky megválasztásában az Akadémia kitartó és szorgalmas munkásságot jutalmazna, mely határozott célkitűzéssel és jelentékeny tudományos elmélyedéssel fáradozik a mezőgazdasággal összefüggő egész kérdéskomplexum felderítésén.

Budapest, 1929 február 25.

Gaal Jenő r. t.

Heller Farkas l. t.

Kovács Alajos l. t.

Navratil Ákos l. t.

STAUD LAJOS nyug. kir. kuriai tanácselnököt, a magyar jogirodalomnak régi, buzgó és jeles munkását a II. A) alosztályban üresedésben levő egyik levelező tagsági helyre ajánljuk.

A M. Tud. Akadémiának nemes hagyományai közé tartozott az, hogy a magyar magistraturának olyan kiváló munkásai, akik jeles irodalmi tevékenységet fejtettek ki, Akadémiánk tagjai közé választassanak. Ezt a hagyományt óhajtjuk most feleleveníteni.

Dr. Staud Lajos 1889 óta fejtett ki jogirodalmi munkásságot. Összegyűjtött legkiválóbb tanulmányait „A bíróról, az ítélkezésről, a jogról és az igazságról” c. alatt külön kötetben 245 lapon „Az országos bírói és ügyészi egyesület” adta ki, ezzel is kifejezést adva annak a megbecsülésnek, amellyel ezek a tanulmányok a jogtudomány hivatott munkásainál találkoztak.

Egyéb, kisebb tanulmányai közül csak néhányat említünk fel. A *Jogtudományi Közlönyben* jelentek meg a következők: A megajándékozottak felelőssége a köteles részért. (1906.)

Az osztályrabocsátás. (1909.)

A kir. Kúria döntvényjoga. (1911.)

A képviselőválasztási bíráskodás megváltoztatása. (1911.)

A vizjogi törvény reformja. (1914.)

A jog megújulásáról. (1917.)

A *Jogállam* c. folyóiratban tette közzé „A munkaadó felelőssége” c. tanulmányát (1916. évf. 1—2. f.); a *Kereskedelmi Jog* c. folyóiratban pedig „Az erkölcsi értékek jelentősége a forgalmi életben” c. értekezését (1910).

Staud Lajos az ítélkezés terén a jogeszmét a maga erkölcsi tisztaságában szolgálta és érvényesítette. Néhány ítélete a magyar jog fejlődését is befolyásolta. Több örökösödési, kártérítési, utóbb valorizációs kérdés fejtegetése mellett főleg az ítélkezés lélektanát, a bírói lélek erőforrásait, továbbá a törvény és az igazság egymáshoz való viszonyát jogfilozófiai mélységgel fejtegette.

Ennek elismerésül ajánljuk megválasztását Akadémiánk levelező tagjává.

Budapest, 1929 február 27.

B. Wlassics Gyula ig. és t. t.

Concha Győző ig. és r. t.

Balogh Jenő r. t.

A II. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYBA

RENDES TAGNAK:

Alulírottak a II. osztály B) alosztályába rendes tagul ajánljuk **HÓMAN BÁLINT**-ot, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatóját. Tizenegy esztendeje, hogy Akadémiánk Hóman Bálintot levelező tagjai sorába választotta, ez a tizenegy év Hóman életében a megfeszített munka ideje volt; az Országos Széchényi Könyvtár élén, majd mint a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója és a Pázmány Péter tudományegyetem tanára az adminisztráció, a szervezés és a tudósnevelés terén szerzett érdemeiket, anélkül, hogy tudományos kutató munkája sokoldalú elfoglaltságának kárát szenvedte volna. Megválasztása után székfoglalója gyanánt igen jelentős témát dolgozott fel, amely egész köteté dagadt „A magyar királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Károly Róbert korában”

(1921) címen. Ez a munka középkori gazdaságtörténetünk egyik legérdekesebb fejezetével foglalkozott és behatóan tárgyalta az akkori pénzügyi administratio szervezetét. Akadémiánk kiadásában jelentek meg „A magyar hún-hagyomány és húnmonda“ (1925) és „A szent László-kori Gesta Hungarorum és XII—XIII. századi leszármazói“ (1925) c. munkái, a „Magyar Nyelvtudomány Kézikönyvében“ pedig „A magyarok honfoglalása és elhelyezkedése“ (1923), amelyekkel legrégibb történetünk sarkalatos kérdéseit igyekezett tisztázni. Ezek mellett elegendőnek tartjuk még kiemelni a Magyar Történet-tudomány Kézikönyvében megjelent „A forráskutatás története Magyarországon“ (1925) c. munkáját és legutóbb megjelent művét, a „Magyar történet“ I. kötetét, kisebb munkáinak jegyzékét ajánlásunkhoz mellékelve. Az említettek közül az utolsó erős synthetikus hajlamainak legfényesebb bizonyága. Ebben a legújabb nyelvészeti és őstörténeti kutatás alapján nagy határozottsággal kíséri meg a magyarság eredetének és vándorlásának kérdését a tudomány mai eredményeinek megfelelően megkonstruálni. Egy évtized előtt nagy ígéretet hozott magával, azóta megjelent munkái után markáns, erős tudományos egyéniség áll előttünk, aki megérdemli, hogy Akadémiánk rendes tagjai között foglaljon helyet.

Budapest, 1929 február 27.

Csánki Dezső ig. és r. t.
 Angyal Dávid r. t.
 Domanovszky Sándor r. t.
 Lukínich Imre l. t.

Hóman Bálint önálló művei.

1. Friesacher, Wiener und Böhmische Münzen in Ungarn zwischen den Jahren 1200 bis 1338. (S. A. aus d. „Wiener Numismatischen Zeitschrift.“ Wien, 1918. 66 l. 4-r.)
2. A magyarság megtelepülése. (Kny. a „Magyar Gazdák Szemléjé“-ből.) Budapest, 1920. 15 l. — U. a. a Szabad Lyceum kiadv. 28. sz. 1921. 24 l.
3. Tudományos történetírásunk megalapítása a XVIII. században. (Székfoglaló a Szt. István Akadémián.) Budapest, 1920. 28 l.
4. A magyar tudományosság jövője. (Kny. a „Budapesti Szemlé“-ből.) Budapest, 1920. 34 l.
5. A magyar királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Károly Róbert korában. (Székfoglaló a M. Tud. Akadémián.) Budapest, 1921. 306 l.

6. A székelyek eredete. (Kny. a „Magyar Nyelv“-ből.) Budapest, 1921. 20 l. A „Magyar Nyelvtudományi Társaság“ kiadványa és a „Szabad Lyceum“ kiadványa.

7. Társadalomtörténeti terminológia. (Kny. a „Társadalomtudomány“-ból. 1921. 13 l.

8. La circolazione delle monete d'oro in Ungheria, dal XIV. secolo e la crisi Europea dell'oro nel secolo XIV. (Kny. a Rivista Italiana di Numismatica-ból, XXXV.) Milano, 1922. 48 l.

9. Der Ursprung der Siebenbürger Szekler. (Kny. az „Ungarische Jahrbücher“-ből.) Berlin, 1922. 36 l.

10. A magyarok honfoglalása és elhelyezkedése. (Magyar Nyelvtudományi Kézikönyv, I. 7.) Budapest, 1923. 50 l.

11. A magyar történetírás első korszaka. (Kny. a „Minnervá“-ból.) Budapest, 1923. 30 l.

12. Geschichtliches in Nibelungenlied. (Ungarische Bibliothek, I. 9.) Berlin, 1924.

13. A szent László-kori Gesta Hungarorum és XII—XIII. századi leszármazói. Budapest, 1925. Kiadja a M. Tud. Akadémia. 4-r. 107 l., 1 tábla.

14. A magyar hún-hagyomány és hún-monda. Budapest, 1925. 107 l.

15. A magyar történetírás története a XVIII. században. (Kéziratban, kb. 13 nyomtatott iv.)

16. Beszéd a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatójává történt beiktatáskor. Budapest, 1924. 16 l.

17. Újabb őstörténeti kutatások. (Kny. a „Századok“-ból.) Budapest, 1924. 335—356 l.

18. Gróf Apponyi Sándor. Budapest, 1925. 12 l.

19. Jelentés az Országos Széchényi Könyvtár 1923. évi állapotáról. Budapest, 1924.

20. A forráskutatás története Magyarországon. (A Magyar Történettudomány Kézikönyve I/3.) Budapest, 1925.

21. Történelem és katolicizmus. Elmondva a XVII. Országos Katholikus Nagygyűlésen, 1925. évi október hó 13-án. Budapest, 1925. 12 l.

22. Elnöki Megnyitóbeszéd a Magyar Néprajzi Társaság XXXVII. rendes közgyűlésén. Budapest, 1925. 5 l.

23. Muzeumok, könyvtárak levéltárak. Bpest, 1927. 50 l.

24. La première période de l'historiographie hongroise. Paris, 1925. 40 l.

25. Fejérpataky László emlékezete. Szt. István Akadémiai Emlékbeszéd. Budapest, 1928.

26. Magyar Történet, I. Budapest, 1928. 442 l.

Folyóiratokban megjelent cikkek.

1. Adalék X—XI. századi pénztörténetünkhöz. (Századok, 1918.)
2. Megjegyzések Balogh Albin hozzászólására. (Numizmatikai Közlöny, 1918.) Végszó u. o. 1918.
3. Az árpádkori pénzverési adminisztráció kérdéséhez. (U. o. 1918.)
4. A magyar nép neve és a magyar király címe a középkori latinságban. Kivonat. (Magyar Nyelv, 1918.)
5. Miskál. (Szily-emlék. 1918.)
6. Ugrin. (Magyar Nyelv, 1918.)
7. Budapestinum. (Egyet. Philológiai Közlöny, 1918.)
8. Jelentés a dr. Thaly Kálmán alapítványból kitűzött III. sz. pályázatra beérkezett pályamunkákról. (Századok, 1918.)
9. Sörös Pongrác. 1873—1919. (Századok, 1919.)
10. Csirás. (Magyar nyelv, 1919.)
11. II. András és IV. Béla-kori szlavon veretek. (Numizmatikai Közlöny, 1919.)
12. A magyar államháztartás Károly Róbert korában. Eredmények. (Akadémiai Értesítő, 1920.)
13. A magyar címer történetéhez. (Turul, 1920.)
14. Darócz. (Magyar Nyelv, 1920.)
15. Tudományos történetírásunk megalapítása a XVIII. században. Kivonat. (Szt. István Akadémia Értesítője, 1920.)
16. Jelentés az ifj. bojári Vigyázó Sándor jutalomról. (U. o. 1920.)
17. Adatok a magyar nyomdaipar XVIII. századi történetéhez. (Magyar Könyvszemle, 1921.)
18. Jelentés az Ipolyi-jutalomról. (Akadémiai Értesítő, 1921.)
19. A Theréziánium keletkezése, fejlődése és magyar alapítványai. (Szakvélemény a Közgazd. Kar részére. Gépírással sokszorosítva. 1921.)
20. Történeti tanulságok. (Uj Nemzedék, 1921. jan. 22.)
21. A székelyek eredete. (U. o. 1921 július 29.)
22. A hún-probléma megoldása. (Magyar Nyelv, 1921.)
23. Még egyszer a hún-kérdés. (Magyar Nyelv, 1922.)
24. The Settlement and Historical Mission of the Magyar Nation in Europe. (The Oxford Hungarian Review. 1922.)
25. Das historische Recht der tschecho-slovakischen Nation auf Oberungern. (Pester Lloyd, 1922 május 14.)
26. A libelli graduales könyvtári feldolgozása. (Magyar Könyvszemle, 1922.)

27. A magyar honfoglalástörténet irodalma. (Akadémiai Értesítő, 1922.)
28. Fejérpataky László ravatalánál. (Magyar Könyvszemle, 1923.)
29. X—XI. századi történeti elemek a Nibelung-éneken. (Egyet. Phil. Közlöny, 1923.)
30. A székely eredetkérdéshez. (Akadémiai Értesítő, 1923.)
31. Nekrolog Tagányi Károly r. tag felett. (Akadémiai Értesítő, 1924.)
32. Nagy Gyula. (Levéltári Közlemények, 1924.)
33. Beköszöntő beszéd. (Orsz. Magyar Gyűjteményegyetem kiadványai, III.)
34. Szent István megkoronázása. (Szinyeyi-Emlékkönyv, 1927.)
35. Gr. Apponyi Sándor Magyar Könyvtára. (Gr. Apponyi Sándor. Kiadja a Magyar Bibliophil Társaság, 1926.)
36. A Szent Benedek-rend szerepe a magyar nemzet megtérésében. (Primás-Album.)

Szerkesztés.

A Magyar Történettudomány Kézikönyve. Kiadja a Magyar Történelmi Társulat, 1923.

A II. osztály B) alosztályában megüresedett rendes tag-sági helyek egyikére tisztelettel ajánljuk **SZENTPÉTERY IMRE** levelező tagot, a budapesti Pázmány Péter tudományegyetemen az oklevéltan és cimertan nyilvános rendes tanárát. Szentpétery Imrének az utóbbi években kifejtett tudományos munkásságának három termékét emeljük ki különösbbe, az egyik a Szent István király pécsi és pécsváradi alapító okleveléről szóló tanulmánya (Budapest, 1918), mely e két oklevélnek beható diplomatikai kritikáját és ismertetését adja. A másik a Magyar Történettudomány Kézikönyvében megjelent Chronologia (Budapest, 1923), mely a középs- és újkori időszámítások tudományos vezérfonala. Harmadik, legjelentősebb műve „Az árpádházi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke“, melynek első, 1270-ig terjedő kötetéből eddig két füzet jelent meg (Budapest, 1913 s. k. k.), míg a harmadik füzet most van sajtó alatt. E munka, mellyel Szentpéteryt Akadémiánk Történelmi Bizottsága bizta meg, az Árpádház korának történetére valósággal korszakot jelent. A munka nemcsak az Árpádházi királyi oklevelek diplomatikáját helyezi teljesen új világításba, beható kutatások alapján állapítva meg

az egyes oklevelek hiteles, hamisított vagy interpolált voltát, hanem ezzel együtt hazánk történetének ismeretéhez is az Árpádok korában megbecsülhetetlen segédességet nyújt, melynek segítségével e korszak történetére vonatkozó ismereteinket az eddiginél sokkal biztosabb alapra tudjuk fektetni. Már maga ez a munka, mely több mint két évtizedre terjedő, ernyedetlen munkásság eredménye, melynek érdekében a szerző a legszélesebb körű levéltári kutatásokat eszközölte, a legteljesebb mértékben indokoltá teszi Szentpétery Imrének Akadémiánk rendes tagjai sorába való beválasztását.

Budapest, 1929 február 25-én.

Csánki Dezső ig. és r. t.
 Angyal Dávid r. t.
 Kollányi Ferenc r. t.
 Domanovszky Sándor r. t.
 Áldásy Antal r. t.
 Lukínich Imre l. t.
 Pálch Jenő l. t.

**Szentpétery Imre újabb munkái (a l. taggá választás óta)
 időrendben a következők:**

1. II. Endre király oklevelei a topuszközi apátság részére. 1917. (Különnyomat a Fejérpataky-émlékkönyvből.)
2. Szent István király pécsváradi és pécsi alapítólevele. 1918. (64 l.) (Érték. a tört. tud. köréből, XXIV. köt. 10. sz.)
3. A legrégibb magyar csízió. (Magyar Nyelv, 1918. 184. sk. II.)
4. V. István ifjabbkirálysága. (Századok, 1921. 77. sk. II.)
5. Egy oklevél két levéltárban. (Turul, XXXVI. köt. 35. sk.)
6. Az Árpádházi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. I. köt. 1. füz. (XVI + 176 l.) 1923.
7. Chronológia. 1923. (A M. Tört. Tud. Kkve, II/5.)
8. IV. László király pecsétváltoztatásai. (Kivonata az Akad. Értesítő 1923. 161. sk. 1. Teljesen: Levéltári Közlemények, 1923. 310. sk. II.)
9. Fejérpataky László emlékezete. (Turul, 1924. 1. sk. II.)
10. Bulgária IV. Béla királyi címében. 1925. (Különnyomat a gr. Klebelsberg-émlékkönyvből.)
11. Az al mádi monostor alapító oklevele. (Magyar Nyelv, 1927. 360. s k. II.)

12. Zlaudus. Alba curia. (Magyar Nyelv, 1927. 511. sk. II.)
13. Középkori oklevélszövegek. 1927. (123 l.)
14. Az Árpádházi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. I. köt. 2. füz. 1927. (176 l.)
15. Notariusi működés II. András király udvarában. (Turul, 1928. 124. sk.)
16. Az Árpádházi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. I. köt. 3. füz. (184 l. + Index. Nyomás alatt.)
17. Magyar oklevéltan. (272 l.) (A M. Tört. Tud. Kve, II/3. Nyomás alatt.)

KÜLSŐ TAGNAK:

KUTRZEBA SZANISZLÓ-t, a krakkói Jagelló-egyetem tanárát és a krakkói lengyel Tudományos Akadémia főtítkárá-t van szerencsénk külső tagul ajánlani.

Dr. Kutrzeba tudományos működésének súlypontja a lengyel alkotmány- és jogtörténelem területére esik, de kiváló munkásságot fejt ki a lengyel gazdaságtörténelem terén is. Főműve a négykötetes *Historja ustroju Polski zarysje* (Lengyelország alkotmánytörténetének vázlat), mely 1925-ben a VI. kiadást érte meg s német, orosz és francia nyelvre is le van fordítva. E művének legfőbb eredménye annak a ténynek megállapítása, hogy a XIV. században restaurált lengyel királyság alapján véve nem volt centralisztikus szervezetű, mint ahogyan azt korábban képzelték, hanem personális unio alapján álló államszövetség, mely csak Nagy Kázmér halála után forrott szorosabban egybe; a korábbi partikularizmus nyomai azonban évszázadokon keresztül is megállapíthatók a lengyel alkotmányban. A *régi lengyel jog kutatóinak története* (két kötet, 1925–26), továbbá a *lengyel-litván unio története* (1913) című alapvető művei szoros kapcsolatban állanak imént említett főművével.

Magyar vonatkozású tanulmányai közül említendők *Krakkó kereskedelme a középkorban* (1903), *Adatok a lengyel-magyar kereskedelem történetéhez* (1905), *Lengyelország keleti kereskedelme* (1903) című levéltári kutatásokon alapuló dolgozatai. Ezekben, nemkülönben a lengyel starostaság keletkezéséről, az országos és udvari méltóságokról, a régi lengyel perrendtartásról, a lengyel koronázási szertartásokról, a régi lengyel országgyűlésekről stb. szóló forrástanulmányai-ban rendkívül sok becses történeti anyag van összegyűjtve és feldolgozva, melyek magyar történeti szempontból is nagy fontossággal bírnak.

Kutrzeba professzor megválasztásával Akadémiánk számára a lengyel tudományos közélet egyik legbefolyásosabb és legtevékenyebb tagját nyernénk meg, kit őszinte barátaink közé számíthatunk.

Csánki Dezső ig. és r. t.

Balogh Jenő r. t.

Domanovszky Sándor r. t.

Melich János r. t.

Lukinich Imre l. t.

A III. OSZTÁLY B) ALOSZTÁLYÁBA

LEVELEZŐ TAGNAK:

Van szerencsénk tisztelettel bejelenteni, hogy **GYÖRFFY ISTVÁN** dr.-nak, a szegedi egyetemen a növénytan ny. r. tanárának a III. osztály B) alosztályában levelező tagjává való megválasztására vonatkozó, tavaly előterjesztett ajánlásunkat ezennel megújítjuk.

A múlt évi választások előtt ajánlásunkat vissza kellett vonnunk, nehogy az egyetlen betölthető helyre jelölt jeles szakférfiak közül az egyik vagy a másik, esetleg mindkettő a szükséges szavazattól elessék.

Ezidén Györffy Istvánnak ajánlását meg kell ismételniünk, mert mindazok az okok, amelyek bennünket tavalyi ajánlására készítettek, ezidén is, sőt tekintettel az azóta is folytatott tudományos munkásságára, még fokozottabb mértékben fennállanak.

Ajánlásunk megindokolását nem kívánjuk megismételni, megválasztását *a tavaly előterjesztettek* alapján ajánljuk.

Mágocsy-Dietz Sándor r. t.

Degen Árpád r. t.

Filarszky Nándor l. t.

Gelei József l. t.

Scherffel Aladár l. t.

SZENTPÉTERY ZSIGMOND-ot, a szegedi egyetemen az ásványtan és földtan ny. r. tanárát az Akadémia III. B) osztályába levelező tagnak ajánljuk.

Egyetemi tanulmányait Kolozsvárott és Münchenben végezte. Jelenleg 49 éves.

Szentpétery Zsigmond munkásságának zöme a regioná-

ris közzétan keretébe tartozik; kisebb dolgozatai az ásványtan, földtan és őslénytan területét érintik. Közzetani munkái hazánk legkülönbözőbb vidékeivel foglalkoznak; legbehatóbban a Föld középkorába tartozó eruptív kőzeteket tanulmányozta. Helyszini és eredeti megfigyelések alapján nagyon behatóan kutatta az Erdélyi Érchegység, a Hegyes-Drócsa és a Persányi hegység középkori eruptív kőzeteit, a Bükkhegység változatos eruptívumait és a Börzsönyi hegység harmadkori vulkánitjait. Részletesen tanulmányozta és leírta a Prinz Gyula középzásiai gyűjtéséből származó kőzeteket, valamint Lóczy Lajos, Szontágh Tamás és telegdi Roth Károly balkáni gyűjtéseit.

Az Erdélyi Érchegység és a Hegyes-Drócsa középkori eruptív kőzeteiről kimutatta, hogy azok között az oligoklasporphyritok fontos hegyalkotó szerepet játszanak, míg a melaphyretek csak egészen alárendelt mennyiségben fordulnak elő. A Bükkhegység eruptív kőzeteinek metamorphosisát, azoknak porphyroidokká való átalakulását igen behatóan ismerte.

Monographikus munkái: A Tur-Torockói eruptív vonulat közzetani viszonyai, A Persányi hegység mesozoikus eruptív kőzetei, Albit-oligoklaszkőzetek a Tur-Torockói hegységből, Melaphyr az Erdélyi Érchegységben, Petrologie des südlichen Teiles des Drócsagebirges, A gabbromagma differenciálódási termékei Szarvaskő vidékén, Gepresste Gesteinstypen von Lillafüred, Die petrologischen Ergebnisse der ungarischen geolog. Forschungen in Serbien, Közzetani adatok Belső-Ázsiából — a Magyar Kir. Földtani Intézet, az Orvos-természettudományi Értesítő, a kolozsvári Múzeumi Füzetek, a szegedi egyetem és a Földtani Társulat kiadványaiban jelentek meg.

Szentpétery munkásságát az aprólékossáig menő gondos megfigyelések és a magasabb szempontokból való áttekintés jellemzik. Megfigyelései feltétlenül megbízhatók, következtetései jól meg vannak alapozva. Kétségtelen, hogy Szentpétery egyik legszorgalmasabb és leggondosabb petrográfusunk, aki már eddig is nagyon szép eredményekre tekinthet vissza és akitől még sokat várunk.

Zimányi Károly r. t.
Mauritz Béla r. t.
Pálffy Móríc l. t.
Vendl Aladár l. t.
Rozlozsník Pál l. t.

SZILÁDY ZOLTÁN-t, a debreceni Tisza István-tudományegyetemen az állattan és növénytan megbízott előadóját az Akadémia III. B) alosztályába levelező tagul ajánljuk.

Jelöltünk született 1878-ban; az állattanból a budapesti egyetemen nyert doktori oklevelet 1901-ben. A nagyenyedi Bethlen-kollégium szolgálatában 20 évi tanárkodás mellett az erdélyi rovarfauna és a környéki barlangok kutatásával foglalkozott, közben a kolozsvári egyetemen az állatföldrajz és oekologia című tárgykörből magántanári képesítést nyert. Ez egyetem állattani tanszékét menekülés után négy féleven át töltötte be helyettesi minőségben, három év óta pedig a debreceni egyetemen az állattan és növénytan megbízott szakelőadója. A Magyar Nemzeti Múzeum állattári osztályán mint szolgálatátételre beosztott középiskolai tanár működött.

Első önálló vizsgálatait harminc év előtt a Retyezát-havasi rovarvilágán kezdte meg; ennek függélyes elterjedését nyomozva, újabb szabályszerűségeket derített ki és a tenger-szemek törpe rákjain négy biológiai faunatypust különböztetett meg (I. Math. Term. Értesítő 18. k. 1900.). Állatrendszertani vizsgálatai főleg a bögölyfélék (Tabanidák) családjára terjednek ki, általában a kétszárnyuakra, melyekre vonatkozó buzgó és lelkiismeretes vizsgálatai külföldön is elismerést szereztek; így *Dahl* „Die Tierwelt Deutschlands“ című nagy munkája dolgozótársául kérte fel, a bolgár királyi múzeum felszólítására és támogatásával Bulgária állatvilágának kutatásával foglalkozik stb. A bécsi, berlini és londoni múzeumok bögölyféléinek feldolgozásával kapcsolatban több-izben tett külföldi tanulmányutakat és a tengeri fauna felismerésére hosszabb időt töltött a nápolyi zoológiai állomáson.

Számos előadással és közleménnyel vett részt a tudomány népszerűsítésében. Több középiskolai természetrajzi tankönyvet irt; három éven át szerkesztette az Állattani Közleményeket, megalapította a „Biologica Hungarica“ folyóiratot; ismertette a magyar állattani irodalmat.

Mint kutató, író és tanár, egyaránt lelkes tevékenységet fejt ki, tehetséges tanítványait önálló kutatásokra neveli.

Szilády Zoltán megválasztása évtizedes odaadó és sikeres munkásság elismerését jelentené és egyszersmind értékes munkaerőt biztosítana a tek. Akadémia számára.

Horváth Géza r. t.
Zimmermann Ágoston l. t.

